

Gönül Suveren ve Gülten Suveren Kardeşler ve Çeviri Türkçe Popüler Edebiyat*

DR.ÖĞR.ÜYESİ AHU SELİN ERKUL YAĞCI**
DR.ÖĞR.ÜYESİ DİLEK ALTINKAYA NERGİS***
NECLA VATANSEVER****

Öz

Suveren kardeşler 1950'lerin sonu, 1960'ların başından başlayarak 2010'lu yıllara kadar polisiye, macera, korku, bilim-kurgu, aşk romanları gibi pek çok türde yüzlerce popüler edebiyat kitabın çevirisini Türk okurlarla buluşturmışlardır. İki çevirmenin popüler edebiyat çevirisi alanındaki katkıları yadsınamaz olsa da Suverenler, hem okurlar hem de Türk edebî sistemindeki profesyoneller tarafından kaynak metnin bazı kısımlarını attıkları veya aslına uygun çevirmediği gerekçesiyle zaman zaman ağır eleştirilere maruz kalmışlardır. Araştırmanın amacı Türkiye'nin en aktif ve üretken çevirmenlerinden olan Gönül ve Gülten Suveren kardeşlerin 40 yılı aşkın aktif çeviri hayatları boyunca çeviri Türkçe popüler edebiyat repertuarındaki dönüştürücü çeviri öznesi rollerini tartışmaktır. Aynı zamanda Suveren kardeşlerin kullandıkları çeviri stratejilerinden dolayı eleştirilmelerine rağmen çevirileriyle ilgili aldıkları bazı kararlarda kendi çevirmen "habitus"larının yanı sıra çalıştıkları yayınevlerinin ve piyasa koşullarının da belirleyici olduğunu ortaya koymaktır. Bu nedenle araştırmada Suverenlerin çevirilerinde yaptıkları müdahalelerin ardında yatan nedenleri anlamak adına onların hayatı ve çeviri anlayışları gibi iç etkenlerin yanında çevirilerinin büyük kısmını yayınladıkları Altın Kitaplar Yayınevi ve çeviri yaptıkları dönemin piyasa koşulları gibi dış etkenler de incelenecektir.

Anahtar sözcükler: Gönül Suveren, Gülten Suveren, Türkçe popüler edebiyat, edebiyat çevirisi

GÖNÜL AND GÜLTEN SUVEREN SISTERS AND THE FIELD OF TURKISH TRANSLATED POPULAR LITERATURE

Suveren sisters translated hundreds of popular literature books such as detective, adventure, horror, science-fiction, and romance novels for Turkish readers from the late 1950s and early 1960s to the 2010s. Although the contributions of these two translators in the field of popular literary

* Bu çalışmanın ilk şekli, 2021 yılında Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalı'nda başarıyla savunulan "Die populären Literaturübersetzer in der Türkei: Gönül Suveren & Gülten Suveren" adlı yüksek lisans tezinin Türkçeye kazandırılmış ve yeniden düzenlenmiş halidir. Çeviri Türkçe popüler edebiyat repertuarına katkı sağlaması amacıyla, **Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi** tarafından "Uluslararası Akademik Çeviribilim Çalışmaları Kongresi" (BAIBU-ICASTIS) olarak düzenlenen platformda, 30 Eylül 2022 tarihinde çevrimiçi sunulmuş olup söz konusu çalışma daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamıştır.

** Ege Ün. Mütercim Tercümanlık Bölümü, ahu.selin.erkul.yagci@ege.edu.tr, orcid: 0000-0002-2184-9498

*** Ege Ün. Alm.Mütercim Tercümanlık Bölümü, dilek.altinkaya.nergis@ege.edu.tr, orcid: 0000-0003-4003-7273

**** necla.nv@gmail.com, orcid: 0000-0002-9103-5318

Gönderim tarihi: 9.10.2022

Kabul tarihi: 10.1.2023

translation are undeniable, they have been subject to heavy criticism by both readers and professionals in the Turkish literary field for omitting and/or shortening parts of the source texts or not translating them properly. The aim of the research is to discuss the transformative role of the translations by Gönül and Gülten Suveren in the Turkish popular literature field. At the same time, although Suveren sisters were criticized for the translation strategies they used, it is aimed to reveal that the publishers they worked for and the market conditions are also crucial in some of the decisions they take regarding their translations, as well as their own translator “habitus”. To this end, this paper aims at questioning the reasons behind the textual interventions in their translations, external factors such as the market conditions of the period in which they translated, will be examined as well as internal factors such as their personal life and preferences.

Keywords: Gönül Suveren, Gülten Suveren, popular literature in Turkey, literary translation

GİRİŞ

Gönül ve Gülten Suveren kardeşler, 50 yıldan fazla sürdürdükleri çevirmenlik kariyerlerinde edebî kitaplar, teknik metinler, tefrikalar ve ansiklopediler de dâhil olmak üzere toplam bini aşkın sayıda eser çevirmişlerdir (Bulut, 2007, s. 84). Uzun ve başarılı çevirmenlik deneyimleriyle Suverenler piyasada çok aranan ve bilinen isimler Altın Kitaplar ve *Nokta* Dergisi gibi yayıncılar tarafından ödüle layık görülmüşlerdir (age, s. 83). Bunun yanında Gönül Suveren 2005’te Çeviri Derneği Onur Ödülü’nü kazanmış, Gülten Suveren’e de 2006 yılında Çeviri Derneği tarafından Onur Üyeliği plaketi takdim edilmiştir (Bulut/Gürses, 2019, s. 248). Gönül Suveren 2008, Gülten Suveren ise 2011 yılında vefat etmiştir (age, s. 246).

Gönül Suveren ve Gülten Suveren’in çevirdikleri eserler, çevirmen olarak kariyerleriyle ilgili yapılan birçok çalışma vardır. Bu çalışmalar kendileriyle yapılan röportajlar ve çeviri kitapları hakkında yayınlanan eleştirileri kaynak olarak kullanmış ve Suveren kardeşlerin Türkiye çeviri piyasasındaki yeri ve önemini ortaya koymuştur (bkz. Bulut/Gürses 2019, Bulut 2007, Serper/Gürses 2006, Tahir Gürçağlar 2005, Bozkurt Jopuntura 2019, Vatanserver 2020).

Böylesine uzun bir çeviri kariyeri, çevrilen çoğu çok satan yüzlerce kitap ve yeniden baskı elbette Suveren kardeşlerin çevirilerine birçok övgüyü ve haklı ya da haksız birçok eleştiriye de beraberinde getirmiştir. Özellikle 2000li yıllarda Celal Üster, Doğan Hızlan, Ülkü Tamer gibi edebiyat insanlarının çeşitli yazılarıyla gündeme gelen ve 1960-1990 arası popüler çeviri yayıncılığını ve dönemde yayınlanan çevirilerin kalitesini, metne sadakatini ve genel olarak çeviri anlayışını sorgulayan eleştiriler yayıncılık alanında yankı bulmuştur. Sonuç olarak örneğin Altın Kitaplar bazı Agatha Christie ve Stephen King romanlarını yeniden çevirtmiş ve yeni baskılarını piyasaya sunmuştur. Suveren kardeşler sosyal medyada da birçok eleştiri almalarına rağmen çevirilerini beğenip yeniden yayınlanmasını talep eden büyük bir destek de görmüşlerdir.

Söz konusu çalışma da bu eleştirilerin sebeplerini Gönül ve Gülten Suveren kardeşlerin çeviri anlayışlarını, yayıncıların tutumlarını ve çeviri edebiyat alanındaki dönüşümünü araştırmayı amaçlayan bir yüksekisans tezinden çıkmıştır. Makalenin ilk bölümünde Suveren kardeşlerin çeviri kariyerlerinden, çevirilerini yayınlayan yayınevleri ve dönemin genel çeviri yayıncılığı arasındaki etkileşim ele alınacak. Makalenin ikinci kısmında Suveren kardeşlerin

çevirdiği dört metin üzerinde yapılan metin ve yanmetin incelemesiyle çevirilerinde kullandıkları stratejileri irdelenecek.

Makalede Suverenler'le yapılan söyleşilerden ve kendileriyle aynı dönemde çeviri yapan çevirmenlerin açıklamalarından yararlanarak çeviri yaptıkları ortamı, dönemi ve dönemin yayıncılık, ekonomik ve siyasi koşullarını tartışırken Pierre Bourdieu'nün alan, sermaye ve habitus kavramlarından yararlanılacaktır¹.

1. GÖNÜL VE GÜLTEN SUVEREN KARDEŞLER

Saygın okullarda eğitim gören, yabancı dile ve kitap okumaya önem verilen aydın bir ailede yetişen Suverenlerin çocukluktan itibaren yüksek bir kültürel ve toplumsal sermayeye sahip oldukları görülmektedir. Bu özelliklerinin çevirmenlik yapmaya başlamalarında önemli bir itici güç olduğu ve Suverenlerin çevirmenliğe başlayarak bu sermayelerini ekonomik sermayeye çevirdikleri söylenebilir. Suverenler'in çeviri kariyerleri yükseköğrenim gördükleri Amerika'dan döndükleri zaman başlamıştır. Gönül Suveren önce *Yeni Sabah* ve *Babiali* gazetelerinde çalışmıştır (Serper/Gürses, 2006, s. 3). Gülten Suveren, ablasıyla birlikte Türkiye Yayınevinde çalışmıştır. Ceylan Yayınevi için hem cinayet romanları çevirmiş hem de yayınevinin çıkardığı *Samanyolu* Dergisi için resimli romanlar yazmışlardır. Çalıştıkları diğer yayınevleri Başak, İnkılap, Remzi, Akbaba, Kelebek, Hayat, Hürriyet, Milliyet, Alfa, Say ve Tay'dır. Tay Yayınevi için dergi, Say Yayınları için çocuk kitapları, *Yeni Sabah*, *Milliyet* ve *Hürriyet* gazeteleri için de tefrika çevirileri yapmışlardır (age, s. 8; Bulut, 2007, s. 85).

Gönül ve Gülten Suveren'in edebî çeviri, teknik çeviri ve ansiklopedi yazarlığının yanında bireysel olarak çalıştıkları farklı alanlar da bulunmaktadır. Gönül Suveren dergiler için derleme metin çevirileri yapmış, Saklambaç dergisi için sözde çeviri tefrikalar yazmıştır (bkz. Bulut/Gürses, 2019, s. 246; Serper/Gürses, 2006, s. 14). Gülten Suveren ise dergi ve gazetelerde burç, astroloji, fal, tarot ve magazin yazıları, bu konuda dergi yazıları ve kitaplar yazmıştır. 2006 yılında ise kendisinin ilk telif romanı olan *Makasçı* isimli polisiye roman yayınlanmıştır. Suveren söz konusu kitaplara ilaveten, Ceylan Yayınevi ile çalıştığı dönemde çevirdiği cinayet romanlarında eksik forma olduğunda bu kısımları kendisinin yazarak tamamladığını ve *Doğu Masalları* isimli derleme kitaptaki eksik kısımları tamamlamak için iki de hikâye yazdığını belirtmektedir (Serper/Gürses, 2006, s. 1, s. 6). Suveren kardeşlerin tüm bu çeviri ve metin üretim pratikleri Türkiye'de dönemin yayıncılık politikasının bir aynası niteliğindedir.

Gönül Suveren, edebî çeviriye 1946 yılında Jane Austen'ın *Altın Halka* (*Pride and Prejudice*) eserini çevirerek başlamış, 2009 yılında çevirdiği Agatha Christie'nin *Kader Kapısı* (*Postern of Fate*)

¹ Alan, sermaye ve habitus kavramları birbirleriyle bağlantılıdır ve birlikte buldukları bir ilişkiler sistemi içinde anlam kazanmaktadır. Bourdieu alanı "pozisyonlar arasındaki nesnel ilişkiler ağı veya yapısı" olarak tanımlamaktadır. Habitus eyleyenlerin söz konusu nesnel ilişkiler ağını veya yapısını içselleştirme şeklini ifade ederken sermaye ise eyleyenlerin sahip oldukları gücü tanımlamaktadır (1993: 7. Bourdieu'ye göre kültürel, sosyal, ekonomik ve sembolik olmak üzere dört sermaye türü bulunmaktadır. Kültürel sermaye kendini üç şekilde göstermektedir: aileden gelen kültürel altyapı, kitap, resim, müzik aleti gibi kültürel nesnelere ve eğitim durumu. Sosyal sermaye, eyleyenlerin sosyal çevrelerindeki kişilerle olan ilişki ağını ifade ederken ekonomik sermaye ise para ve paraya çevrilebilen mal varlığını tanımlamaktadır (Bourdieu 1986: 241-258). Sembolik sermaye ise kişinin sahip olduğu itibar, ün ve onuru temsil etmektedir (Bourdieu 1993, s. 7).

eseriyle edebî çeviri kariyerini noktalamıştır. 63 yıllık edebî çeviri kariyerinde toplam 350 eser çevirmiştir. Genel olarak aşk, macera, polisiye, korku, bilim-kurgu gibi pek çok türde çok satan kitaplar çevirmiştir. Barbara Cartland, Wilbur Smith, Agatha Christie ve John Dickson Carr, Stephen King, Isaac Asimov, Suveren'in en çok çevirdiği yazarlar olarak öne çıkmaktadır. Ancak bu yazarların içinden Suveren'in en çok eserini çevirdiği yazar Agatha Christie'dir. Suveren, Christie'nin toplam 80 eserini Türkçe'ye çevirmiştir. Bu çevirilerin 76'sı Altın Kitaplar tarafından yayınlanmıştır. Çevirdiği birçok çok satan ve klasik eser de farklı çevirmenler tarafından yeniden çevrilerek farklı yayınevleri tarafından yayınlanmıştır. Suveren'in çevirdiği eserlerin pek çok kez yeniden basılması ve çevrilmesi bu eserlerin popülerliğine işaret etmektedir. Ayrıca yukarıda söz edildiği gibi, Suveren'in çevirilerinin ilk defa 60'lı, 70'li yıllarda basılıp 2000'li yıllarda hala yayınlanmaya devam etmesi çevirmenin piyasadaki kalıcılığını ve istikrarlı konumunu göstermektedir. Gülten Suveren, edebî çeviriye 1963 yılında, düzeltmelerini ablası Gönül Suveren'in yaptığı, Pierre La Mure'un *Ay Işığı (Clair de lune)* eserini çevirerek başlamış, (Serper/Gürses, 2006, s. 3) edebî çeviri kariyerini 2007 yılında çevirdiği Robert Ludlum'un *Son Ültimatom (The Bourne Ultimatum)* eseriyle noktalamıştır. Gülten Suveren'in çevirdiği eserler incelendiğinde ablası Gönül Suveren'in çevirdiği türlerle ortak olarak aşk, polisiye ve macera romanları, söz konusu türlerden farklı olarak ise dünya çocuk klasikleri, astroloji kitapları, casus romanları gibi türlerde çok satan kitaplar görülmektedir. Suveren'in çevirdiği eserlerin arasında en çok dikkat çeken tür çocuk kitaplarıdır.

Suveren kardeşler çevirdikleri kitapları nasıl seçtiklerini, çeviri yaparken kullandıkları stratejileri, dikkat ettikleri unsurları ve çeviriyle ilgili genel görüşlerini kendileriyle yapılan görüşmelerde dile getirmişlerdir. Suverenlerin çevirilerinde en çok dikkat ettikleri konulardan biri metne bağlılıktır. Gülten Suveren, kaynak metne mümkün olduğunca sadık kalmaya çalıştıklarını belirtmektedir. Ancak Türkçe'de karşılığı olmayan bazı ifadeleri kültür farkından dolayı kelimesi kelimesine çevirmediklerini, olabildiğince Türkçeleştirdiklerini ve bunu yaparken akıcı bir metin oluşturmaya da özen gösterdiklerini ifade etmektedir. Suveren, hedef metnin çeviri kokmaması gerektiğini, bu nedenle çeviri yaparken İngilizce ifadeleri mümkün olduğunca Türkçeleştirdiklerini dile getirmektedir (Bulut, 2007, s. 86). Gülten Suveren'in açıklamalarından yola çıkarak Gönül Suveren'le birlikte çevirilerinde yerileştirme stratejisini benimsedikleri söylenebilir.

Gönül ve Gülten Suveren çevirdikleri eserlerde günlük konuşma dili kullanmaktadırlar. Bununla birlikte paragraflarda kelime tekrarlarından kaçınmakta, kelimelerin eş veya yakın anlamlısını kullanmaya özen göstermektedirler (Serper/Gürses, 2006, s. 2, 3, 7). Gülten Suveren edebî çeviri yaptıkları süre boyunca kullandıkları dilin hiç değişmediğini belirtmekte, bu durumu bir avantaj olarak görmektedir: "Mesela bakın, okurlar Agatha Christie ararken, bir tanıdık söyledi kitap yeri olan, Gönül Suveren'in Agatha Christie'sini istiyorum diyorlarmış. O dile alışmış, onun dilini sevmişler" (age, s. 3, 7). Gülten Suveren, edebî çeviri kariyerleri boyunca aynı dili kullansalar da çevirinin eskiyebildiğini, bu nedenle Oscar Wilde'ın *Narlı Bahçe* eserini üç kez yeniden çevirdiğini belirtmektedir (age, s. 8). Suveren'in yeniden çeviriye sıcak bakması zamanın değişen

koşullarına ayak uydurabildiğini ve kendi çevirilerine eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşabildiğini göstermektedir.

Gülten Suveren, ablası Gönül Suveren’le birlikte yaptıkları çevirilerin yetkinliğine güvenmektedir ve redaktörlerin kendi çevirileri üzerinde fazla değişiklik yapmadığını belirtmektedir. Çevirdikleri cümleleri kendilerinin kontrol ederek cümleler üzerinde düzeltmeler yaptıklarını, bu nedenle çevirilerinde anlatım bozukluğu bulunmadığını dile getirmektedir. Suveren, 60’lı ve 70’li yılların redaktörlerin öztürkçe sözcüklerin kullanımına özen gösterdikleri yıllar olduğundan dolayı yalnızca çevirilerindeki birkaç kelimeyi öztürkçe olanlarla değiştirdiklerini eklemektedir (age, s. 10). Ancak Suverenler aşağıda yer alan ifadelerden de anlaşılacağı üzere, bu kullanımı doğal bulmadıkları için çevirilerinde pek tercih etmemekte oldukları açığa çıkmaktadır:

[...] öztürkçe kullanmalardan “durum”, “tutum” güzel laflar değil mi şimdi. Ama bazı artık çok batan laflar var insana, açık söyleyeyim! Niye “inkâr” kalkıyor da, “yadsımadım”, diyorum. Niye yadsımıyorum ben! Bilmiyorum ki!” Suveren, çevirilerinin üzerinde fazla değişiklik yapılmadığını belirtmesine rağmen redaktörlerin çeviri metinler üzerinde değişiklikler yaparken kendilerinin fikirlerini aldıklarını ve genellikle fikirleriyle çelişen düzeltmeler yapmadıklarını dile getirmektedir. Eskiden dönemin redaktörlerine duydukları güvenden dolayı çevirilerinin son halini kontrol etmediklerini de eklemektedir. (Serper/Gürses, 2006, s. 9-10)

Gülten Suveren’in kendisiyle yapılan röportajlarda üzerinde durduğu bir diğer nokta da her çevirmenin kendi kişiliğine uygun eserler çevirmesi gerektiğidir. Suveren’in yaptığı söyleşilerden ablasıyla birlikte kariyerleri boyunca bu noktaya dikkat ettikleri anlaşılmaktadır. Örneğin, Suveren, çeviri habitusları çok benzer olmasına rağmen kendisinin sert cinayet romanları çevirirken ablası Gönül Suveren’in daha yumuşak olanları tercih ettiğini belirtmektedir (Bulut, 2007, s. 86). Gülten Suveren, bunun yanında içinde müstehcen kısımlar bulunan eserleri çevirmeyi tercih etmediğini ve genellikle bu tarz içeriklere sahip olmadıklarından dolayı çocuk ve macera kitapları ile cinayet romanları çevirdiğini dile getirmektedir (Serper/Gürses, 2006, s. 5). Gönül Suveren bu konuyla ilgili Tahir Gürçağlar ile yaptığı görüşmede kitaplardaki “açık saçık bölümleri çevirmekten hoşlanmadıklarını, bunları kaynak dilde bıraktıklarını ve daha sonra bu kısımları yayınevının çevirdiğini” (Tahir Gürçağlar, 2005: 148) belirtse de Vladimir Nabokov’un *Lolita* eserini çevirdiğinden dolayı bu konudaki fikirlerinin kardeşi Gülten Suveren’e göre daha esnek olduğu söylenebilir. Gülten Suveren bu eserle ilgili fikirleri sorulduğunda kitabı “tamamen sübyancı” (Serper/Gürses, 2006, s. 8) olarak nitelermekte ve kendisinin bu tarzda kitap çevirmediğini belirtmektedir. İki kardeşin çevirilerinde kullandıkları dil ve üslup her ne kadar benzer olsa da çevirdikleri eser türlerinin zaman zaman birbirinden farklı olduğu görülmektedir. Çevirmenlerin çeviri habituslarına dair aralarındaki tek farkın bu olduğu söylenebilir.

Suverenler Altın Kitaplar için çevirdikleri eserleri büyük oranda kendileri belirleseler de yayınevlerinin talepleri doğrultusunda “milliyetçi” ve “komünist aleyhtarı” olarak nitelendirilen ideolojik eserler de çevirmişlerdir. Gülten Suveren bu bağlamda Altın Kitaplar tarafından yayınlanan Ayn Rand’ın *Yaşamak İstiyorum* (*We the Living*) ve *Yaratılan Dünya* (*The Fountainhead*) isimli eserlerini çevirmiştir (age, s. 6). Gerek müstehcen içeriği olan eserleri çevirmemeleri gerek

yukarıda sözü geçen milliyetçi ideolojideki eserleri çevirmeleri nedeniyle Suverenler bazı çevreler tarafından milliyetçi ve dindar olarak yaftalanmışlardır. Azize Bergin konuyla ilgili olarak Suveren kardeşlerle Altın Kitaplar'da çalıştıkları dönemde Harold Robbins'in *Fedai (Pirate)* isimli romanının Türkçe'ye çevrilmesinin düşünüldüğünü ancak Suverenler'in, yayınevini o dönemki sahibi Turhan Bozkurt'a romanın Yahudi propagandası yaptığı için çevrilmesinin uygun olmayacağını söylediklerini ifade etmektedir. Suverenler'le aynı fikirde olmayan ve romanı beğenen Bergin, Bozkurt'a romanı kendisinin çevirebileceğini söylemiş, Bozkurt da bu teklife olumlu yanıt vermiştir. Roman Türkiye'de beğeniyle karşılanmış, romanın Bergin tarafından yapılan çevirisi dört-beş baskı yapmıştır. Ancak bu durum Suverenler'in kitap hakkındaki fikirlerini değiştirmek için yeterli olmamıştır (bkz. Bergin, 2004, s. 152, 153).

Gülten Suveren, Gönül Suveren ile çeviri yaparken kaynak metne mümkün olduğunca sadık kalmaya çalıştıklarını belirtmesine rağmen hem edebî dizgedeki profesyoneller hem de okurlar tarafından eleştirilmişlerdir. Bu eleştiriler başta kaynak metinlerde yaptıkları atlamalar olmak üzere yaptıkları yerileştirmeler, hatalı çeviriler, İngilizce deyimleri ve atasözlerini çevirmedeki yetersizlikleri, dilbilgisi kurallarına uymamaları, 3. tekil şahıs zamirlerini ve özel isimleri Türkçe'ye çevirmeleri, eserlerin başlıklarını çevirirken asıllarına sadık kalmamaları ve Türkçe'ye aktardıkları eserlerde çeviri kokusunun bulunması gibi konu başlıkları altında özetlenebilir. Bu eleştirileri metin ve yanmetin incelemelerinden önce Gönül ve Gülten Suveren kardeşlerin çeviri yaptıkları alanı betimlemek çevirmen olarak aldıkları kararlarda alanın etkisini göstermek açısından önemlidir.

2. GÖNÜL VE GÜLTEN SUVEREN'İN ÇEVİRİ YAPTIKLARI ALAN

Elli yılı aşkın çeviri kariyerlerinde Suveren kardeşler başta Altın Kitaplar olmak üzere Türkiye'deki popüler yayıncıların neredeyse tümü ile çalışmışlardır. Suverenlerin yılda bazen 15-20 kitap çevirdikleri görülmektedir. Gülten Suveren, kendisiyle yapılan bir röportajda Altın Kitaplar'ın çocuk klasikleri yayınladığı dönemde haftada bir kitap çevirdiğini belirtmektedir (Serper/Gürses, 2006, s. 6). Gönül ve Gülten Suveren gibi 1960'lı yıllarda Altın Kitaplar'da çeviri yapan Azize Bergin o yıllarda "kitap piyasasında güncelliği takip etmenin çok önemli" olduğunu ve yayınevleri arasında dönemin popüler kitaplarını en kısa sürede yayınlatabilmek için kıyasıya bir rekabet olduğunu belirtmekte, bu nedenle çevirmenlerin oldukça yoğun bir tempoda çalıştıklarını ifade etmektedir (Bergin, 2004, s. 153). Suverenler ve Bergin ile aynı dönemde çeviri yapan Nihal Yeğınobalı da söz konusu rekabetten dolayı yayınevlerinin çevirmenlere tanıdıkları sürenin oldukça kısa ve ödedikleri ücretlerin düşük olduğunu, bunun da çevirilerin kalitesini olumsuz yönde etkilediğini belirtmektedir (Erkul Yağcı, 2019, s. 224). Gönül Suveren, Tahir Gürçağlar'la yaptığı bir görüşmede kaynak metinde yaptığı atlamalara ve cümleleri basitleştirerek çevirmesine ilişkin "geçmişte yayınevlerinin sayfa sınırlaması nedeniyle bazı kitapları kısaltmalarını istediklerini" ifade etmektedir (Tahir Gürçağlar, 2005, s. 148). Gülten Suveren, uyguladıkları atlama ve basitleştirme stratejilerinin çeviri yaptıkları alanın yayıncılık politikalarından ve zaman zaman ekonomik koşullardan kaynaklandığını ve dönem yayıncılığında çok yaygın olduğunu belirtmiştir.

Bergin'in ve Yeğinobalı'nın ifadeleri yayınevlerinin kitapları kısaltmak için çevirmenlere müdahale ettiklerini doğrudan belirtmese de Suverenlerin bu konudaki açıklamalarını destekler niteliktedir. Telif hakları kanununun henüz çıkmadığı, önceki bölümde belirtildiği gibi çevirmenlerin kaynak metindeki eksik formları tamamlamak için yazarlık da yapabildiği ve yayınevleri arasında rekabetin oldukça yüksek olduğu bu alanda yayınevlerinin çevirileri daha akıcı hale getirmek ve mümkün olduğunca kısa sürede yayınlamak için çevirmenlerden kaynak metindeki bazı bölümleri atlamalarını ve basitleştirerek çevirmelerini talep etmeleri olağan görünmektedir.

Bergin ve Yeğinobalı yukarıdaki ifadelerine ilaveten çeviri yaptıkları alanda yayınevleri arasındaki rekabetten dolayı bir çevirinin mümkün olduğunca kısa bir sürede yayınlanabilmesi için bir eserin birden fazla çevirmen arasında bölünerek çevrildiğini belirtmektedir (bkz. Bergin, 2004, s. 153; Erkul Yağcı, 2019, s. 224). Bergin, Soljenitsin'in Nobel ödüllü *Kanser Koşusu* (*Cancer Ward*) eserinin kendisi de dâhil olmak üzere beş altı kişi tarafından çevrildiğini, bu yöntemi doğru bulmamasına rağmen yayınevinin dönemin koşulları gereği böyle bir yöntem izlemek zorunda kaldığını dile getirmektedir. Bergin, bu yöntemi doğru bulmasa da, o dönem Altın Kitaplar'ın yöneticilerinden olan Turhan Bozkurt'un bir kitabın çevirisi için görev dağılımı yaparken çeviri anlayışı birbirine yakın olan çevirmenleri seçmeye özen gösterdiğini belirtmektedir (Bergin, 2004, s. 153-154). Bergin, *Kanser Koşusu*'nun beş altı kişi tarafından çevrildiğini belirtmesine rağmen Milli Kütüphane'nin çevrimiçi katalogunda çevirmen olarak yalnızca Gönül Suveren ve Özyay Süsoy'un isimleri geçmektedir. Altın Kitaplar'da veya diğer yayınevlerinde aynı dönemde, aynı yöntemle çevrilen diğer eserlerde de aynı durumun yaşanıp yaşanmadığı ayrı bir araştırmanın konusu olabilir.

Özetlemek gerekirse Suverenler'in çeviri yaptıkları alanda yayınevlerinin bazen siyasi ve ekonomik nedenlerden bazen de kendi ticari kaygılarından dolayı çevirmenler üzerinde kısıtlayıcı kararlar alabildikleri ve çeviri yayıncılığında henüz tam anlamıyla profesyonelliğin sağlanamadığı görülmektedir. Bu nedenle Suverenler'in çevirmen olarak aldıkları kararlar değerlendirilirken alanın siyasi ve ekonomik koşullarıyla birlikte çeviri yayıncılığı koşullarının da göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Suverenler çevirileriyle ilgili gerek basılı medyada gerek internette pek çok tanıtım ve eleştiri yazısı kaleme alınmış, çeşitli görüşler bildirilmiştir. Suverenler'in çevirilerinin edebî sistemdeki profesyoneller tarafından nasıl alımlandığını görmek amacıyla gazetelerde çıkan eleştiri ve tanıtım yazılarından yararlanılmıştır. Çevirmenlerin okurlar tarafından nasıl alımlandıklarını incelerken ise Türkiye'nin sözlük formatındaki en popüler websitesi olan Ekşi Sözlük'ten, kullanıcıların herhangi bir konuyla ilgili görüş belirtebildikleri bir diğer platform olan Twitter'dan, forum sitelerinden ve kitap bloglarından yararlanılmıştır.

Gönül Suveren'le ilgili gazetelerde ve gazetelerin kitap eklerinde şimdiye kadar çıkan yazılar incelendiğinde Suveren'in isminin çoğunlukla yalnızca çevirmen olarak geçip çevirilerinin niteliğiyle ilgili yorumda bulunulmadığı görülmektedir. Suveren'in çevirilerine dair taranan gazetelerde bulunan tek olumlu eleştiri Cumhuriyet Gazetesi'nin 23 Aralık 1961 tarihli sayısında görülmektedir. Söz konusu sayının 4. sayfasındaki "Sanat Âleminde Yeni Piyas Hazırlıkları" başlıklı haberde bir cümleyle Suveren'in *Kötü Tohum* (*The Bad Seed*) isimli piyesi akıcı ve arı bir

Türkçe'yle çevirdiğinden söz edilmekte, çevirinin niteliğine dair başka detay verilmemektedir (bkz. Cumhuriyet, 23.12.1961). Bunun dışında gazetelerde Suveren'in çevirilerinden olumlu olarak söz edilen 1960'lı yıllara ait başka kaynaklar da bulunmaktadır; ancak bunların çeviri kitapların gazetelerde yayınlanan reklamları olduğu görülmektedir. Örneğin, Milliyet Gazetesi'nin 29 Nisan 1962 tarihli sayısında, Suveren'in Türkiye Yayınevi'nin Yıldız Romanlar Serisi'nden çıkan *9 Araba Bekliyor (Nine Watches Waiting)* çevirisiyle ilgili bir reklam kupürü yer almaktadır. Kupürde "Yıldız Romanlar iftiharla takdim eder" ifadesinden sonra "Gönül Suveren'in güzel ve temiz Türkçesiyle Mary Stewart'dan çevirdiği bu romantik ve aşkı romanı bilhassa genç kızlara tavsiye ederiz" cümlesi geçmektedir (Milliyet, 29.04.1962). Aynı kupür gazetede 7 Mayıs 1962, 28 Mayıs 1962 ve 4 Haziran 1962 tarihlerinde tekrar yayınlanmıştır. Buradan hareketle yayınevlerinin 1960'lı yıllarda bir pazarlama stratejisi olarak gazetelere reklam verdikleri söylenebilir. Reklamda yer alan "bilhassa genç kızlara tavsiye ederiz" ifadesi dönemin yayınevlerinin çeviri romanlar yayınlarken hedef aldıkları belirli kitleler olduğunu göstermektedir. Ayrıca reklamda çevirmenin kullandığı dilin "güzel ve temiz" sözcükleriyle nitelenmesi, dönemin okurlarının çevirinin kalitesine önem verdiğini göstermektedir.

Gazetelerin kitap eklerinde Suveren'in çevirileriyle ilgili yapılan olumsuz eleştirilerden ise Celal Üster'in 22 Ağustos 2003'te *Radikal Kitap*'ta yayınlanan Agatha Christie Cinayeti yazısı öne çıkmaktadır. Üster yazısında Agatha Christie'nin *Roger Ackroyd Cinayeti (The Murder of Roger Ackroyd)* çevirisinde yapılan hatalara ve atlamalara değinmektedir. Üster, kitapta yer alan "Bir Macong Akşamı" isimli bölümün özetlenerek çevrilmesini ve kitabın yazıldığı yıllarda İngiltere'de oldukça popüler bir oyun olan macong'un Türkçe'ye domino olarak çevrilmesini eleştirmektedir. Üster'e göre Suveren "büyük olasılıkla, Redhouse Sözlüğü, "macong"u Çinlilere mahsus ve 144 taşla oynanan bir çeşit domino" olarak tanımladığı ve macong oyunu Türkiye'de pek bilinmediği için "kolaya kaçarak" macong yerine domino sözcüğünü kullanmayı tercih etmiştir. Suveren bu nedenle kitabın geri kalanında macong oyunuyla ilgili kısımları atmış ve 235 sayfa olan kaynak metnin çevirisini 191 sayfaya indirmiştir. Üster, Suveren'in kaynak metinde yaptığı bu değişiklikleri keyfi bir müdahale olarak yorumlamakta ve Suveren'i "Yok mu bu çevirmeni çeviriden men edecek biri..." sözleriyle ağır bir şekilde eleştirmektedir. *Roger Ackroyd Cinayeti* kitabının yayıncısı Altın Kitaplar, Üster'in eleştirisinden sonra kitabı piyasadan toplatmış ve yeniden çevrilmesine karar vermiştir. Daha sonra kitabın Gülden Şen tarafından yapılan çevirisi yayınlamaya başlamıştır. Üster, Altın Kitaplar'ın bu hamlesini "soylu bir davranış" olarak değerlendirmiştir (Üster, 2003).

Üster'in eleştirileri eşdeğerlilik açısından değerlendirildiğinde haksız olduğu söylenemez; ancak Üster, çevirinin yapıldığı alan ve bu alandaki yayıncılık anlayışı gibi parametreleri tamamen görmezden gelmektedir. Daha önce belirtildiği gibi kâğıt maliyetli olduğundan ve karaborsaya düştüğünden kaynak metinleri kısaltarak yayınlamak yayınevlerinin eskiden sıkça başvurduğu bir yöntemdir. Bundan dolayı Suveren'in macong oyununu domino olarak çevirmesi ve macong oyunuyla ilgili diğer kısımları atlaması keyfi bir müdahale değil, zamanın yayıncılık koşullarından dolayı yapmak zorunda kaldığı bir uygulamadır. Selim İleri, *Hürriyet* Gazetesi'nde kaleme aldığı bir yazıda bu bağlamda Gönül ve Gülten Suveren'in bazı çevirilerini istemeden de olsa kısaltmak

zorunda kaldıklarını dile getirmektedir (İleri, 2017). Gönül Suveren’le aynı dönemde çevirmenlik yapan Ülkü Tamer, *Milliyet* Gazetesi’nde kaleme aldığı köşe yazısında Üster’in yazısından söz etmiş, kendisinin de “Agatha Christie’yi katledenlerden biri” olduğunu belirtmiştir. Tamer, Christie romanlarının yalnızca Suveren değil, birçok kişi tarafından eksik çevrildiğini ifade ederek o dönemde bu tarz çevirilerin sıkça yapıldığını ve bunun dönemin yayıncılık anlayışından kaynaklandığını dile getirmektedir. Tamer, kendisinin Christie’nin *Üç Perdelik Cinayet* romanını *Vatan* Gazetesi için tefrika halinde çevirirken bir gün kendisine gazetenin Ankara’ya taşınacağından dolayı romanı dört gün içinde bitirmesinin söylendiğini ve daha romanın yarısını dahi çevirmediği halde gazete yöneticilerinin ısrarları karşısında kitabın yarısını özetleyerek çevirmek zorunda kaldığını ifade etmektedir (Tamer, 2003). Tamer’in de dile getirdiği üzere eskiden yayınevleri veya gazetelerin talepleri doğrultusunda eksik çevirilerin sıkça yapıldığı görülmektedir. Tamer’in açıklamaları yayıncılık anlayışının zaman içinde değiştiğini ve çeviri eserlerin çevrildikleri koşullar içinde değerlendirilmeleri gerektiğini göstermektedir. Diğer yandan Çağlar Tanyeri, *Cumhuriyet Kitap*’ta yayınlanan “Celal Üster ve Gönül Suveren ya da Çeviri ve Çeviri Eleştirisi” yazısında Suveren’in macong oyununu domino olarak çevirmesine ve yaptığı atlamalara farklı bir açıdan yaklaşmaktadır. Tanyeri, salt kaynak metin odaklı bir çeviri anlayışının doğruluğunu savunan Üster’in aksine yazısında odak noktası olarak hedef kültürü olarak Suveren’in çeviride izlediği söz konusu stratejileri gerekçelendirmeye çalışmaktadır. Tanyeri, Suveren’in Türk okurunun aşına olmadığı macong sözcüğünü “bir iletişim sorunu” olarak gördüğünden dolayı okura daha tanıdık gelen domino sözcüğünü kullanmayı tercih etmiş ve macong oyunu ile ilgili kısımları atlamış olabileceğini savunmaktadır. Tanyeri, “çevirmenin kendi kültürünün okurunu hiçe sayarak ‘macong’u bir sorun olarak algılamaması, ‘macong’a domino demekten daha iyi ya da daha erdemli bir davranış mıdır” diyerek ‘macong’ sözcüğünün değiştirilmeden çevrildiğinde Türk okuru tarafından anlaşılamayacağını savunmakta ve Suveren’in çeviride yaptığı tercihlerin tamamen bilinçli ve problem olarak gördüğü bir durumu çözmeye yönelik olduğunu ifade etmektedir (Tanyeri’den aktaran Bozkurt Jobanputra, 2019, s. 55-59). Gönül Suveren’in *Roger Ackroyd Cinayeti* çevirisinde izlediği stratejilerin dönemin yayıncılık anlayışından kaynaklandığı savunulabileceği gibi Tanyeri’nin belirttiği üzere Suveren’in çevirisi hedef kültür odaklı bir anlayışın ürünü olarak da görülebilir.

Gönül Suveren’in olumsuz eleştiriler alan bir diğer çevirisi ise Altın Kitaplar tarafından 1966’da yayınlanan Charles Dickens’ın *İki Şehrin Hikâyesi* (*A Tale of Two Cities*) romanının çevirisidir. Tahir Gürçağlar, kitapta paragrafların sıralarının değiştirildiğini, kaynak metindeki bazı kısımların atıldığını veya cümle yapılarının basitleştirilerek çevrildiğini, erek metnin biçiminin kaynak metnin biçimini yansıtmadığını tespit etmiştir. Üstelik bir dünya klasiği olan roman gerek çevirisinde yapılan söz konusu yapılan değişikliklerle gerek kapak tasarımı ve önsöz kısmında yer alan ifadelerle macera türündeki bir popüler eser olarak sunulmuştur. Ancak Tahir Gürçağlar, Üster’in aksine eleştirilerinde doğrudan Suveren’i hedef almamış, çevirmenle çevirilerinde aldığı kararlara dair konuştuğu bir telefon görüşmesi gerçekleştirmiştir. Suveren telefon görüşmesinde “geçmişte yayınevlerinin sayfa sınırlaması nedeniyle bazı kitapları kısaltmalarını istediklerini” ifade etmiştir (Tahir Gürçağlar, 2005, s. 145-148). Suveren’in

ifadelerinden de anlaşıldığı üzere çevirilerinde yaptığı basitleştirme ve atlama gibi stratejilerin alanın yayıncılık anlayışından kaynaklandığı görülmektedir. Tahir Gürçağlar, söz konusu stratejilerin “yayınevinin standart olarak benimsediği bir uygulama olmadığını” belirtmesine rağmen Altın Kitaplar tarafından yayınlanan bazı çevirilerde aynı stratejilerin uygulandığına dikkat çekmektedir (age, s. 161-162).

Gönül Suveren, okurlar tarafından ise genellikle Altın Kitaplar’ın yayınladığı Agatha Christie, Stephen King ve Isaac Asimov çevirileriyle bilinmektedir ve okurlar Suveren’in çevirileri hakkındaki eleştirilerini genellikle bu yazarların eserleri üzerinden yapmaktadırlar. Çevirmenin kaynak metinde yaptığı atlamalar edebî sistemdeki profesyoneller gibi okurların da Suveren’in çevirilerini en çok eleştirdikleri noktalardan biridir. Suveren’in özellikle Agatha Christie ve Stephen King çevirilerinde yaptığı atlamalar dikkat çekmektedir. Örneğin Suveren Ekşi Sözlük’te, King’in *It* eserinin 1000 sayfanın üzerinde olmasına rağmen çevirisinin kaynak metnin yarısından daha kısa olması ve yazarın *Four Past Midnight* eserinde yer alan bir tecavüz sahnesini atarak yerine başka bir olay uydurduğu gerekçesiyle eleştirilmektedir (bkz. 26.11.2019, varg; 11.10.2019, william brother). Twitter’daki bir kullanıcı ise Suveren’i Agatha Christie çevirilerinde yaptığı keyfi atlamalardan dolayı eleştirmektedir (31.08.2019, cayvesempati). Suveren, kaynak metinde yaptığı atlamalardan dolayı birçok okur tarafından eleştirilse de onun yaptığı bu müdahalelere daha geniş bir perspektiften bakıp yaptığı atlamalarda tek sorumlunun kendisi olmadığını düşünen okurların sayısı da az değildir. Örneğin, “Biblio” rumuzlu bir kitap blogu yazarı, Suveren’in Agatha Christie çevirilerinin kitap olarak basılmadan önce gazetelerde tefrika halinde yayımlandıkları için tam metin olarak yayımlanmadığını belirtmekte, eksik çevirileri uzun süre boyunca yeni kapaklarla yayımladığından dolayı Altın Kitaplar’ı eleştirmektedir. Yazara göre eksik çevirilerin yeni basımlarının yeni kapaklarla yayınlanması okurlar için kafa karışıklığına neden olmakta, söz konusu çevirilerin tam metin olduğunu düşündürmektedir. Bir kitap takas platformu olan ukitap’taki “Maigret” rumuzlu kullanıcı ise Celal Üster’in Gönül Suveren’i *Roger Ackroyd Cinayeti* çevirisinden dolayı eleştirdiği yazısına katılmadığını ve Suveren’in eseri 1972 yılında çevirdiğini belirterek aradan geçen zaman içinde çeviri normlarının değiştiğini savunmaktadır. Kullanıcı, bu nedenle Suveren yerine, yaptığı Agatha Christie çevirilerinin üzerinden on yıllar geçmesine rağmen bu çevirileri yayınlamaya devam eden yayınevinin (Altın Kitaplar) eleştirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Ekşi Sözlük’teki “badly drawn blue” rumuzlu yazar ise Altın Kitaplar’ın Agatha Christie çevirilerini ilk kez yayınladığı yıllarda çevirmenlere 150 sayfa sınırı koyduğunu, bu yüzden çevirilerde pek çok yerin atlandığını dile getirmektedir (badly drawn blue, 11.08.2014). Özetlemek gerekirse Suveren, çevirilerinde yaptığı atlamalardan dolayı sıkça eleştirilmektedir; ancak söz konusu atlamaların kaynak metinler üzerinde yapılan keyfi müdahaleler olmayıp dönemin yayıncılık anlayışından ve Altın Kitaplar’ın çevirmene getirdiği kısıtlamalardan kaynaklandığı görülmektedir.

Suveren’in okurlar tarafından sıkça eleştirildiği bir diğer nokta ise Agatha Christie ve Stephen King çevirilerinde yaptığı sansürlerdir. Örneğin, edebiyatla ilgili bir forum sitesi olan “Kayıp Rihtım” da “Ozgurce” rumuzlu kullanıcı, çevirmenin King kitaplarındaki küfürleri “lanet olsun” olarak çevirdiğini, bazen de atladığını belirtmektedir. Ancak Altın Kitaplar’ın bir dönem

küfürlü ifadelerin kullanımına izin vermediğini belirterek yapılan sansürlerin yayınevinden kaynaklanıyor olabileceğini de eklemektedir. Suveren'in okurlar tarafından olumsuz eleştiri aldığı diğer noktalar ise yaptığı yerlileştirmeler, yanlış ve anlamsız çeviriler, İngilizce deyimleri ve atasözlerini çevirmedeki yetersizliği, dilbilgisi kurallarına uymaması, 3. tekil şahıs zamirlerini ve özel isimleri Türkçe'ye çevirmesi, eserlerin başlıklarını çevirirken asıllarına sadık kalmaması ve Türkçe'ye aktardığı eserlerde çeviri kokusu bulunmasıdır. Suveren'in özellikle yaptığı yerlileştirmelerde kullandığı "Allahın izniyle" ve "Allahın dediği olur" gibi ifadeler okurların tepkisini çekmektedir.

Suveren'in aldığı çok sayıda olumsuz eleştiriye rağmen çevirilerini takdir eden okurlar da bulunmaktadır. Örneğin, Twitter'da "jokond" isimli kullanıcı Suveren'in Agatha Christie çevirileriyle ilgili yapılan olumsuz eleştirilerin çoğuna katıldığını belirtmesine rağmen Suveren'in Christie çevirilerindeki ilgi çekici bir uygulamaya değinmektedir. Suveren'in her Christie çevirisinin başında ilkinde kitaptaki karakterlerin kısaca tanıtıldığı, ikincisinde ise romandaki dedektifin elindeki ipuçlarının ve cevaplama gereken soruların sıralandığı ikişer sayfalık bölümler bulunmaktadır. Bu bölümler Christie eserlerinin orijinallerinde bulunmayıp Suveren tarafından çevirilere eklenmiştir. Bölümler, okurların akıllarında kalmayan veya unuttukları karakterlere ve ipuçlarına geri dönüp bakmalarını sağlayarak özellikle Christie romanlarını okumaya yeni başlayan okurlar için kitapların takip edilmesini kolaylaştırmaktadır. Üstelik kitapların başında verilen ipuçları ve dedektifin cevaplama gereken sorular kısmı, katil kim sorusuna yanıt arayan okurlarda daha ilk sayfalardan merak uyandırmaktadır. Bununla birlikte Suveren tarafından hayata geçirilen bu uygulamanın olumsuz bir yanı da bulunmaktadır. Kitabın başında verilen ipuçları ve sorular bazı romanlarda kitabın gizemini ortadan kaldırarak okurun olay örgüsünü tahmin etmesine neden olabilmektedir. "Jokond" isimli kullanıcıya göre "bu bir Christie kitabı okuru için en kötü durumdur". Buna rağmen Suveren tarafından bulunan ve Türkçe çevirilerde bir eşine veya benzerine rastlanması zor olan bu uygulama oldukça işlevsel ve yenilikçidir. Çevirmenin bu bağlamda yazarın eserine olmayan bir kısım ekleyerek müdahale ettiği düşünülebilir; ancak Gönül Suveren'in Christie'nin 80 tane eserini çevirerek Türk okuruyla buluşturduğu dikkate alındığında, yaptığı bu uygulamanın okuma deneyimini kolaylaştırıp keyifli hale getirerek Christie eserlerinin Türkiye'de sevilmesine ve popüler hale gelmesine katkıda bulunduğu söylenebilir. Üstelik bu yenilikçi uygulama, Suveren'in bir çeviri eyleyeni olarak hareket ettiğinin göstergesi sayılabilir.

Olumsuz eleştirilere rağmen bazı okurların da Suveren'i çevirilerinde kaynak metne sadık kaldığı için takdir ettikleri de görülmektedir. Örneğin, "Miss Judy Abbott" rumuzlu bir kitap blogu yazarı Suveren'in 1963'te Akba Yayınevi tarafından yayınlanan *Üç Silahşörler* çevirisinden övgüyle söz etmektedir. Yazar, Suveren'i "duayen" olarak tanımlamakta ve eserin romantik tarzdaki çevirisini beğendiğini belirtmektedir. 1844 yılında Alexandre Dumas tarafından kaleme alınan *Üç Silahşörler (Les Trois Mousquetaires)* romantik tarzda yazılmış bir eserdir ve yazarın yorumuna göre Gönül Suveren'in kaynak metnin bağlı olduğu edebî akıma sadık bir çeviri yaptığı anlaşılmaktadır. Tahir Gürçağlar'ın Suveren'i *İki Şehrin Hikâyesi*'ni klasik bir eserden popüler bir macera romanına dönüştürdüğü için eleştirdiği göz önünde bulundurulduğunda bu durum dikkat

çekicidir. Suveren, bir taraftan *İki Şehrin Hikâyesi*'ni farklı bir tarzda sunduğu için eleştirilirken diğer taraftan Üç Silahşörler çevirisinde eserin yazıldığı edebî akıma sadık kaldığı için takdir edilmektedir. *İki Şehrin Hikâyesi* 1966'da Altın Kitaplar tarafından, *Üç Silahşörler* ise 1963'te Akba Yayınevi tarafından yayınlanmıştır. İki kitabın yayınlanma tarihlerinin birbirine yakın olmasından dolayı çevirmenin iki eserdeki sadakat anlayışının bu denli farklı oluşunu çeviri habitusunda meydana gelen bir değişimle açıklamak pek mümkün görünmemektedir. Bu nedenle bu iki çevirideki farklılık söz konusu eserlerin farklı yayınevlerinden çıkmış olmasıyla ve yayınevlerinin farklı çeviri normlarını benimsemeleriyle açıklanabilir. Yine Akba Yayınları'ndan 1963'te çıkan John Carr Dickson'ın *Karanlıkta Ayak Sesleri (It Walks By Night)* eserinin Gönül Suveren çevirisi bir okur tarafından "aslına sadık ve tam bir çeviri" olarak nitelenmektedir. Buna göre Suveren'in Akba Yayınları'ndan çıkan iki çevirisinin kaynak metne sadık olduğu görülürken Suveren'in Altın Kitaplar'dan çıkan pek çok çevirisi kaynak metne bağlı kalınmayıp eksik çevrildiğinden dolayı hem edebî sistemdeki profesyoneller hem de okurlar tarafından eleştirilmiştir. Buradan yola çıkarak popüler eser çevirileriyle tanınan Altın Kitaplar'ın bir dünya klasiği olan *İki Şehrin Hikâyesi*'nin daha fazla satması için eserin macera türünde bir popüler roman olarak çevrilmesi yöntemine başvurmuş olabileceği ve bu amaç doğrultusunda da kaynak metindeki bazı kısımların atıldığı söylenebilir. Ancak kesin bir yargıda bulunmak için yayınevinden çıkan diğer klasiklerin çevirilerinin de incelenmesi gerekmektedir.

Gülten Suveren'in çevirilerinin edebî sistemdeki profesyoneller ve okurlar tarafından alımlanışı incelendiğinde Gönül Suveren'inki kadar fazla veriye ulaşılamamıştır. Bu durum hem Gülten hem de Gönül Suveren'in eserlerini çevirdiği Agatha Christie ve Stephen King, gibi popüler yazarların eserlerinin çoğunluğunun Gönül Suveren tarafından çevrilmesi ve bu nedenle Gülten Suveren'in çevirilerinin ablasının çevirilerinin gölgesinde kalmasıyla açıklanabilir. Gülten Suveren'in çok sayıda eserini çevirdiği Richard S. Prather gibi diğer yazarların günümüzde Agatha Christie ve Stephen King kadar popüler olmamalarının da bu durumda etkisi olabilir. Bununla birlikte Gülten Suveren'in büyük ölçüde çocuk kitapları çevirmiş olması da bir başka etken olarak görülebilir. Çocuk kitapları ülkemizde gazetelerde ve onların kitap eklerinde sıklıkla çeviri eleştirisi yapılan bir tür değildir. Üstelik bu kitapların okur kitlesi çeviri hakkında yorum veya eleştiri yapabilecek erişkinliğe ulaşmamıştır. Gülten Suveren'in çevirileriyle ilgili fazla yoruma ve eleştiriye ulaşılamaması sözü edilen tüm bu etkenlere dayanarak açıklanabilir.

Gülten Suveren'le ilgili gazetelerde ve gazetelerin kitap eklerinde çıkan yazılar incelendiğinde Suveren'in isminin yalnızca çevirmen olarak geçtiği görülmektedir. Çevirileriyle ilgili herhangi bir eleştiri yazısına veya çevirilerinin niteliğiyle ilgili herhangi bir ifadeye rastlanmamıştır. Onun yerine gazetelerde Suveren'in astrolojiyle ilgili pek çok yazısına ve burç yorumlarına rastlanmaktadır. Hatta gazetelerde Suveren'in astrolog kimliğinin çevirmen kimliğinin önüne geçtiği söylenebilir. Suveren'in çevirileriyle ilgili gazetelerde yoruma veya eleştiri yazılarına ulaşılamamasında muhtemelen bu durum da etkili olmuştur. Suveren, astrolog kimliği dışında, Türkiye'deki okur kitlesi tarafından Altın Kitaplar'ın yayınladığı Agatha Christie çevirileri ve çocuk kitapları çevirileriyle bilinmektedir. Bir Twitter kullanıcısı "çocukluğumda bütün kitapları Gülten Suveren çeviriyor zannediyordum" diyerek Suveren'in Türkiye'deki çeviri

çocuk kitapları repertuvarına bulunduğu önemli katkıya dikkat çekmektedir. Suveren'in Christie çevirileri ise okurlar tarafından genellikle olumsuz eleştiriler almıştır. Ekşi Sözlük'teki bir yazar Suveren'in Christie çevirileriyle ilgili "çevirileri Agatha Christie'den bayağı bir şey kaybettirir" yorumunda bulunmuştur ("amanin be", 14.04.2009). Aynı yazar, Suveren'in Ceylan Yayınevi'nden çıkan, Christie'nin *A Pocket Full of Rye* eserinin ismini *Karatavuk Cinayetleri* olarak çevirmesini eleştirmiş, kitabın Türkçe adının eserin gizemini ortadan kaldırdığını savunarak kitabın adının bu şekilde çevrilmesini okura yapılmış bir saygısızlık olarak gördüğünü belirtmiştir ("amanin be", 19.03.2009). Ekşi Sözlük yazarı söz konusu çeviriyi beğenmemiş ve bunu "okura saygısızlık" olarak görmüş olsa da Agatha Christie eserlerinin farklı çevirmenler tarafından birçok kez çevrildiği 1960'lı, 70'li ve 80'li yıllarda eserlerin isimlerinin Türkçe'ye kelimesi kelimesine çevrilmeyip içeriğe göre çevrildiği pek çok örnek görülmektedir. Bu uygulama yalnızca eserin çevirisinin yayınlandığı Ceylan Yayınevi'nde değil, aynı dönemde faaliyette olan, içlerinde Altın Kitaplar'ın da bulunduğu diğer yayınevlerinde de görülmektedir. Örneğin, Ülkü Tamer'in *Three Act Tragedy* isimli Christie çevirisi 1963'te İtimat Kitabevi tarafından *Kadehteki Zehir* adıyla yayınlanmıştır. Tamer, kitabı aslında *Üç Perdelik Cinayet* adıyla çevirdiğini ancak yayıncının başka bir isimle yayınlamak istemesi üzerine romandaki kişilerin içkilerine katılan zehirle öldürüldüklerinden dolayı yayıncı ile birlikte *Kadehteki Zehir* adında karar kıldıklarını belirtmektedir (Tamer, 2003). Yayıncı muhtemelen bu ismin okurların ilgisini daha çok çekerek kitabın daha çok satacağını düşünmüş, bu nedenle kitabın ismi için içerikle ilgili olan daha çarpıcı bir başlıkta karar kılmıştır. Diğer yayınevlerinin de bu düşünce doğrultusunda bazı eserlerin isimlerini motamot bir çeviriyle yayınlamaktansa kitabın içeriğine paralel olarak daha ilgi çekici bir isimle yayınlamayı tercih etmiş olabilecekleri söylenebilir. Christie romanları gibi popüler eserlerin çokça çevrildiği ve yayınevleri arasında ciddi bir rekabetin olduğu 1960'lı ve 1990'lı yıllar arasında yayınevlerinin çevrilen eserlerin isimleri konusunda dahi belirleyici oldukları görülmektedir. Bu nedenle bu dönemlerde çevrilen eserlerle ilgili alınan bazı kararlardan yalnızca çevirmenlerin sorumlu olmadığı ve çevirmenin fikirlerinin bazı durumlarda ikinci plana atıldığı söylenebilir.

3. GÖNÜL VE GÜLTEN SUVEREN'İN ÇEVİRİLERİNİN İNCELENMESİ

Bu çalışma kapsamında ikisi Gönül ikisi Gülten Suveren tarafından çevrilen ve üç farklı yayınevinden yayınlanan toplam dört eser incelenmiştir. *Briç Masasında Cinayet* (1980) ve *Lolita* (1964) Altın Kitaplar, *James Bond: İnsan İki Kere Yaşar* (1966) Başak Yayınevi, *Esrarlı Gece* (1983) ise Ceylan Yayınları tarafından yayınlanmıştır. İncelenmek üzere söz konusu eserlerin seçilmesinin belirli nedenleri bulunmaktadır. Agatha Christie'nin *Briç Masasında Cinayet* eseri hem Gönül hem de Gülten Suveren'in çok sayıda Christie eseri çevirmelerinden ve çevirmenlerin hem edebî dizgedeki profesyoneller hem de okurlar tarafından Christie çevirileriyle ilgili çok sayıda olumsuz eleştiri almalarından dolayı seçilmiştir. Yukarıda çevirmenlerin genellikle müstehcen içeriği olan eserleri çevirmeyi tercih etmedikleri ve çevirdikleri eserlerdeki müstehcen kısımların çevirisini yayınevine bıraktıkları belirtilmiştir. Vladimir Nabokov'un *Lolita* eseri bu bağlamda bıçak sırtı bir konuyu ele aldığından dolayı seçilmiştir. Söz konusu eser incelenerek Gönül Suveren'in bu tarz

kendi çeviri habitusuna uygun olmayan bir eseri çevirirken izlediği yöntemler belirlenecektir. 2020 yılında yayınlanan bir *Lolita* çevirisiyle ilgili bir makale var “Turkish Translations of *Lolita*: A Search in the Mist” adlı makalede Gönül Suveren *Lolita*’yı önce Leyla Niven takma adıyla yayımladığı, 1964’te kendi adıyla yayımladığında ise *Lolita*’nın yaşını 12’den 14’e yükselttiği öne sürülmektedir (Denissova 2020). Bu makale kapsamında Gönül Suveren’in adıyla yayınlanan ikinci çeviri incelenecektir. Altın Kitaplar tarafından yayınlanan iki eserin yanında Başak Yayınevi’nin yayınladığı Ian Fleming’in *James Bond: İnsan İki Kere Yaşar* ve Ceylan Yayınları tarafından yayınlanan John Carr Dickson’ın *Esrarlı Gece* eserlerinin incelenmek üzere seçilme amacı ise Suverenlerin izledikleri çeviri stratejilerinin yayınevlerine göre değişip değişmediğini veya ne derece değiştiğini belirlemektir.

Suverenlerin incelenen tüm eserlerde en çok yararlandıkları strateji, kullandıkları için edebî dizgedeki profesyoneller ve okurlar tarafından en çok eleştirildikleri atlama yöntemidir. Çevirmenlerin Türkçe’ye aktardıkları eserlerde genellikle uzun betimlemeleri, yabancı kültürlere özgü sözcükleri ve edebî ifadeleri atladıkları görülmektedir. İncelenen eserlerin arasından Suverenler’in yabancı kültürlere özgü sözcükleri atlamadıkları veya mümkün merteye az atladıkları tek eser *James Bond: İnsan İki Kere Yaşar*’dır. Eserin bu konuda istisna teşkil etmesinin ise eserdeki iki ana karakterin biri İngiliz diğeri Japon olmak üzere farklı milletlerden olmaları ve farklı etnik kökene sahip iki karakter arasındaki kültürel çatışmanın eserde önemli bir yeri olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Gönül ve Gülten Suveren yukarıda söz edilen öğeleri atlayarak kaynak metinlerin bütünlüğünü zedelemiş, yabancılığını belirli bir ölçüde ortadan kaldırmış (*James Bond: İnsan İki Kere Yaşar* çevirisi hariç) ve yazarların biçemlerine sadık kalmamışlardır. Yapılan atlamaların eserlerin üzerindeki etkisi genel olarak bu şekilde olmasına rağmen her eserin atlamalar sonucunda kendine özgü farklı şekillerde etkilendiği de görülmektedir. Örneğin, *Briç Masasına Cinayet*’te yapılan atlamalardan dolayı kaynak metindeki karakterler erek metinde daha yüzeysel kalırken, *Lolita*’da ise pedofili olan ana karakterin (bu özelliğinden bağımsız olarak) olumlu sayılabilecek bazı özelliklerinin erek metinde atılması kaynak metnin gerçekliğine önemli oranda zarar vermiştir. Romanda *Lolita*’nın yaşının on ikiden on dörde çıkartılması da kaynak metinde anlatılanları farklılaştırmış ve kaynak metinden uzaklaştırmıştır. *Esrarlı Gece*’de ise kaynak metindeki olay akışı atlamalardan dolayı kesintiye uğrarken *James Bond: İnsan İki Kere Yaşar*’da atlamalar sözcük bazında olması içerik açısından ciddi bir soruna neden olmamıştır. Çevirmenler incelenen her eserde atlama yöntemine başvururken atladıkları kısımların oranı ise eserden esere değişiklik göstermektedir. Sırayla Altın Kitaplar ve Ceylan Yayınları tarafından yayınlanan *Briç Masasında Cinayet* ve *Esrarlı Gece* eserlerinde atlanan kısımların kitabın neredeyse yarısı olduğu görülürken bu oran Altın Kitaplar ve Başak Yayınevi tarafından yayınlanan *Lolita* ve *James Bond: İnsan İki Kere Yaşar* eserlerinde ise çok daha düşüktür. Bu farklılık yayınladığı eserlerde birçok kısmın atlandığı gerekçesiyle eleştirilen Altın Kitaplar’dan yayınlanan *Lolita*’da Gönül Suveren’in atladığı kısımların fazla olmasına rağmen genellikle atlamaların sözcük düzeyinde olmasıyla ve Suveren’in yaptığı atlamalar kadar esere eklemelerde bulunmasıyla açıklanabilir. Diğer yandan Başak Yayınevi’nden yayınlanan *James Bond: İnsan İki*

Kere Yaşar'da Gülten Suveren'in atladığı kısımların *Lolita*'daki kadar fazla olmadığı görülmektedir. Bu durum yayınevının yayıncılık politikaları ve kitapların içerikleriyle ilişkilendirilebilir.

Çevirmenlerin yaptıkları atlamalarla birlikte basitleştirme stratejisine de sıklıkla başvurdukları görülmektedir. Özellikle detaylı betimlemelere yer verilen uzun cümlelerde Suverenler kimi zaman cümleleri bölerek kimi zaman da anlamları büyük oranda değişmeyecek şekilde kısaltarak cümleleri basitleştirmişlerdir. Bu nedenle Suverenlerin çevirdikleri eserlerin sayfa sayılarının kaynak metinlere oranla daha az olmasında atlamayla birlikte basitleştirme yönteminin de oldukça etkili olduğu söylenebilir. Örneğin, *Briç Masasında Cinayet* eserinde kaynak kültüre özgü sözcüklerin anlamlarının basite indirgenerek çevrilmesi sonucu eserin yabancılığı ortadan kalkmış, eser erek kültüre daha da yaklaşmıştır. Günlük konuşma dilinde kaleme alınan *James Bond: İnsan İki Kere Yaşar*'da ise yalnızca az sayıdaki metaforlu ifadeler ve uzun cümleler basitleştirilerek çevrilmiş, eser tıpkı atlamalardan olduğu gibi yapılan basitleştirmelerden de ciddi ölçüde etkilenmemiştir. Diğer yandan edebî bir dilde kaleme alınan *Lolita*'da çok sayıda süslü ve mecazlı ifade basitleştirilerek çevrilmiş, bunun sonucunda kaynak metnin dili oldukça sadeleşmiştir. *Esrarlı Gece*'de ise genellikle yazarın betimlemede bulunduğu cümleler anlam bakımından basite indirgenmiş, bazı cümleler bölünerek çevrilmiştir.

Suveren kardeşlerinin kaynak metnin akışıyla genellikle uyumlu olarak erek metinlere pek çok ekleme yaptıkları görülmektedir. Söz konusu eklemeler genellikle sözcük düzeyinde olup kaynak metinlerin akışını bozmasa da orijinalliklerine zarar vermektedir. Özetlemek gerekirse, ikisi Gönül, diğer ikisi de Gülten Suveren tarafından çevrilen toplam dört eserin kaynak metinleriyle karşılaştırmalı olarak incelenmesi sonucunda Suverenlerin çevirdikleri eserlerde genel olarak atlama, basitleştirme, ekleme, yerileştirme ve cümleleri bölerek çevirme stratejilerinden yararlandıkları görülmektedir.

Yayınevlerinin yayıncılık politikalarıyla ilgili ipucu verebilecek yan metinsel özelliklerinin genel olarak değerlendirilmiştir. İlk olarak kitapların kapak tasarımları ele alınacak olursa bez ciltli olup kapak resmi bulunmayan *Lolita* hariç tüm kitapların kapaklarında çok satan kitap kapaklarında görüldüğü gibi kitabın türüyle ilişkili, okuyucuda merak uyandıran unsurların vurgulandığı görülmektedir. Polisiye türündeki *Briç Masasında Cinayet*'in ön kapağında briç kartlarının üzerindeki kan lekesi dikkat çekerken, casus romanı olan *James Bond: İnsan İki Kere Yaşar*'da bu türe özgü dövüşen iki adam ve ortalarında duran bir kadın figürleri, tarihi bir polisiye olmasına rağmen yayınevının romantik bir aşk romanı olarak sunduğu *Esrarlı Gece*'de ise yan yana duran ikisi de şık giyimli kadın ve erkek figürleri öne çıkmaktadır.

Erek metinlerin başlıkları ele alındığında *Lolita* (*Lolita*) ve *James Bond: You Only Live Twice* (*James Bond: İnsan İki Kere Yaşar*) eserlerinin başlıklarının kelimesi kelimesine çevrildiği görülürken *Cards on the Table* (*Briç Masasında Cinayet*) ve *The Demoniacs* (*Esrarlı Gece*)'nin başlıklarının orijinal başlıklardan farklı anlamlara gelecek ve erek kitlede ilgi uyandıracak şekilde çevrildiği görülmektedir. Böylece ele alınan eserlerin kapakları ve başlıkları üzerinde yapılan incelemelerden yola çıkarak yayınevlerinin hedef kitlelerini ön planda tutarak ticari kaygılarla hareket ettikleri söylenebilir. Başak Yayınevi'nden çıkan *James Bond: İnsan İki Kere Yaşar*'da ve Ceylan Yayınları'nın yayınladığı *Esrarlı Gece*'de eserlerin yayımlandıkları dizideki diğer eserlerin kitapların ön ve arka iç

kapaklarında tanıtılması, hatta *James Bond: İnsan İki Kere Yaşar*'da erek metnin içinde de eserin akışına müdahale edecek şekilde tanıtımlara yer verilmesi yayınevlerinin ticari kaygılarını ön planda tuttıklarını destekler niteliktedir. Yayınevlerinin ticari kaygılarının öne çıktığı söz konusu yan metinsel öğelerin erek metinlerde çevirmenlerin izlediği stratejilerle uyumlu olduğu görülmektedir.

Çevirmenlerin özellikle en sık kullandıkları atlama ve basitleştirme gibi stratejilerle yer betimlemeleri ve karakterlerin kişilikleriyle ilgili tasvirler gibi uzun bölümleri ortadan kaldırarak veya mümkün olduğunca kısaltarak, eserlerin edebî niteliklerinden çok olay örgüsüne önem verdikleri ve okuyuculara daha akıcı ve "ilgi çekici" metinler sunmaya çalıştıkları söylenebilir. Yine bu amaç doğrultusunda yerlileştirme stratejisiyle kaynak metinlerdeki yabancı unsurların okurların aşına oldukları yerli öğelerle değiştirilerek ve mecazlı ifadelerin gerçek anlamlarını yansıtmak şeklinde çevrilerek okuma deneyiminin kolaylaştırıldığı görülmektedir. Buradan yola çıkarak yayınevlerinin ticari kaygılarının erek metinlerin yan metinsel öğeleriyle birlikte Suverenlerin kullandıkları çeviri stratejilerini de etkilediği çıkarımında bulunulabilir. Suverenlerin çeviri habitusları yayınevlerinin talepleri doğrultusunda şekillenmiş, stratejileri kullanma sıklıkları yayınevinden yayınevine göre değişmiştir. İkinci bölümde belirtildiği gibi Gönül ve Gülten Suveren çeviride atlamaya yapmayı sevmediklerini ve kaynak metne bağlı kalmaya önem verdiklerini dile getirmelerine rağmen incelenen erek metinlerde atlama ve basitleştirme stratejilerini sık kullanmaları ve bundan dolayı kaynak metinlere sadık kalmamaları yayınevlerinin Suverenlerin çeviri habituslarını etkilediğini göstermektedir. Yaptıkları atlamaların oranının yayınevinden yayınevine büyük farklılık göstermesi² de farklı yayınevlerinin çevirmenlerin kullandıkları stratejilerin sıklığı üzerindeki değişen etkisine işaret etmektedir. Öte yandan Suverenlerin incelenen erek metinlerde Gülten Suveren'in belirttiği gibi günlük konuşma dilini ve yerlileştirme stratejisini kullanmaları çevirmenlerin kendi çeviri anlayışlarını da erek metinlere yansıttıklarını göstermektedir.

SONUÇLAR

Yabancı dil bilen ve kitap okumaya önem veren aydın bir aileden gelen, dönemlerinin saygın okullarında öğrenim gören ve yabancı dil eğitimi için Amerika'da bulunan Gönül ve Gülten Suveren'in çocukluktan itibaren yüksek bir kültürel sermayelerinin olduğu görülmektedir. Suveren kardeşler bu kültürel ve sembolik sermayelerini, aldıkları eğitimi iyi değerlendirmiş, pek çok yayınevi, gazete ve dergi için çeviriler yaparak var olan kültürel ve sembolik sermayelerini ekonomik sermayeye dönüştürmüş, isimlerini edebî çevrelerde duyurmuşlardır. Bu şekilde farklı yayıncılar, yöneticiler ve editörlerle çalışarak kendi sosyal sermayelerini de oluşturabilmişlerdir. Zaten yüksek olan kültürel ve sembolik sermayelerinin yanına sosyal sermayelerini de ekleyen Suverenler, bu sayede önemli yayınevleri için çeviriler yapmış, aşk, macera, polisiye, korku, bilim-kurgu ve casus romanları, çocuk ve astroloji kitapları gibi pek çok farklı türde çok satan eseri Türkçeye çevirerek Türkiye'nin kültür repertuarına önemli katkıda bulunmuşlardır. Suverenler

² Örneğin Altın Kitaplar tarafından yayınlanan *Briç Masasında Cinayet*'te bu atlama oranı %45'ken, Başak Yayınevi'nden çıkan *James Bond: İnsan İki Kere Yaşar*'da %18 atlama oranının olması gibi örnek verilebilir.

her dönem çok satan, sık sık yeniden çevrilen, sinemaya ve televizyona uyarlanan ve önemli edebiyat ödülleri kazanan eserleri Türkçeye kazandırarak adeta yurtdışında ünlenen eserleri ülkemize ithal eden bir çeviri fabrikası gibi çalışmışlardır. Suverenler, ülkemizin yazın ve kültür dünyasını edebî çevirileri dışında yaptıkları diğer işlerle de etkilemişlerdir. Suverenler birlikte ansiklopedi yazarlığı ve çevirmenliği yapmışlar, ansiklopedi çevirmenliği yaptıkları dönemde Türkçesi olmayan yabancı terimlere kendileri karşılık bulmuşlardır. Bunun dışında Gönül Suveren, resimli romanlar, aşk hikâyeleri ve sözde çeviri olan tefrikalar yazmış, Gülten Suveren de burçlar, el falı ve rüya tabirleri gibi konularda gazete ve dergilerde yazılar yazmış, kitaplar çıkarmış ve *Makasçı* isimli özgün polisiye bir roman yazmıştır. Gönül ve Gülten Suveren, hem okurlar hem de Türk edebî sistemindeki profesyoneller tarafından çevirilerinde kaynak metnin bazı kısımlarını çıkardıkları veya aslına uygun çevirmediği gerekçesiyle eleştirilmişlerdir. Ancak Suverenlerin çevirilerinde izledikleri söz konusu stratejilerin dönemin, yani çeviri yaptıkları alanın çeviri yayıncılığı koşullarından kaynaklandığı görülmektedir.

Yapılan metin incelemeleri çevirmenlerin kullandıkları çeviri stratejilerinin edebî sistemdeki profesyoneller ve okurların eleştirdiği noktalarla genel olarak örtüştüğü görülmektedir. Bununla birlikte söz konusu stratejilerin kullanım sıklığı eserden esere göre değişebilmektedir. Metin incelemeleri Suverenlerin sıklıkla uyguladıkları ve günümüzde eleştirilen çeviri stratejilerinin çevirmen habituslarının temelini oluşturduğu ve dönemin popüler edebiyat alanından şekillenerek alanı şekillendirdikleri söylenebilir. Sonuç olarak Gönül ve Gülten Suveren'in çeviri habituslarının yayınevlerinin politikalarından etkilenmesine karşın kendi çeviri anlayışlarını oluşturdukları ve çevirmen olarak metin içinde bunu yansıttıkları söylenebilir. Hatta Suverenlerin çeviri habitusunun döneme damgasını vuran ve popüler edebiyat çevirisi alanını karakterize eden çevirmen habitusu olduğu sonucuna varılabilir. Aslında 2000'li yıllarda eleştiri alan bu dönem çevirilerin sadece çevirmenlerin değil dönemin çeviri anlayışının bir sonucu olduğu herkesçe kabul edilmektedir. Yapılan bu eleştirilerin döneme anakronik yaklaşımın bir uzantısı olduğunu söylenebilir. Bu eleştiriler "çeviri" kavramının değişimini ve çeviri eleştirisi alanında yaşanan dönüşümü yansıtmaktadır.

KAYNAKÇA

- Bourdieu, Pierre (1993). *The Field of Cultural Production: Essays on Art and Literature*. Columbia University Press, New York.
- Bulut, Alev (2007). *Çeviriye Adanmış Ömürler: Gönül ve Gülten Suveren*. Ç.N. 2. İstanbul: Şimdi Yayıncılık, s. 83-88.
- Bulut, Alev; Sabri Gürses (2019) „Ömrünü Çeviriye Adayan İki Kadın: Gönül ve Gülten Suveren Kardeşler.“ Şehnaz Tahir Gürçağlar. *Kelimelerin Kıyısında: Türkiye'de Kadın Çevirmenler*. İstanbul: İthaki, s. 246-277.
- Bergin, Azize (2004). *Babali'de Topuk Tıkırtıları*. İstanbul: Epsilon.
- Bourdieu, Pierre (1993). *The Field of Cultural Production*. Übers. Richard Nice. Cambridge: Polity Press.

- Bozkurt Jobanputra, Seyhan (2019). „Who is to blame for the Withdrawal of Roger Ackroyd Cinayeti from Circulation? The Critic or the Translator?“ *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi: Journal of Translation Studies* 27, s. 46-63.
- Christie, Agatha (2005). *Briç Masasında Cinayet*. Übers. Gülten Suveren. İstanbul: Altın Kitaplar.
- (2003). *Cards on the Table*. London: HarperCollins Publishers.
- Denissova, Nilüfer (2020). „Turkish Translations of *Lolita*: A Search in the Mist“ in *Babel* 66 Issue 3, 420-433.
- Dickson Carr, John (2014). *The Demoniacs*. New York: Open Road Media.
- (1983). *Esrarlı Gece*. Übers. Gönül Suveren. İstanbul: Ceylan.
- Erkul Yağcı, A. Selin (2019). „Hep Satan Kitapların Çevirmeni Nihal Yeğınobalı.“ *Kelimelerin Kıyısında: Türkiye’de Kadın Çevirmenler*. Hrsg. Şehnaz Tahir Gürçağlar. İstanbul: İthaki, s. 216-246.
- Field, Andrew (1986). *VN: The Life and Art of Vladimir Nabokov*. New York: Crown Publishers.
- Fleming, Ian (2012). *James Bond: You Only Live Twice*. New York: Vintage.
- (1966). *James Bond: İnsan İki Kere Yaşar*. Übers. Gülten Suveren. İstanbul: Başak Yayınevi.
- Lefevere, André (2014). „Why Waste Our Time on Rewrites? The Trouble with the Interpretation and the Role of Rewriting in an Alternative Paradigm.“ Theo Hermans. *The Manipulation of Literature: Studies in Literary Translation*. New York: Routledge [1985], s. 215-243.
- Nabokov, Vladimir (1959). *Lolita*. London: Weidenfeld and Nicholson.
- (1964). *Lolita*. Çeviren: Gönül Suveren. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Tahir Gürçağlar, Şehnaz (2009). „A cultural agent against the forces of culture: Hasan-Âli Yücel.“ John Milton und Paul Bandia (Ed). *Agents of Translation*. cilt 81. Amsterdam: John Benjamins, s. 161-189.
- (2005). *Kapılar*. İstanbul: Scala.

INTERNET KAYNAKLARI

- Serper, Sevgi und Sabri Gürses (2006). *Bir Dil Kuyumcusu: Gülten Suveren*. cevbir.org., bkz. <https://ceviribilim.com/2021/11/21/bir-dil-kuyumcusu-gulten-suveren/>, (son erişim: 05. Ekim 2022).
- Şahin, İlker [hurufunharfleri] (16. Ekim 2018). *Çocukluğumda bütün kitapları “Gülten Suveren” çeviriyor zannederdim*. [Tweet]. Twitter. bkz. <https://twitter.com/hurufunharfleri/status/1052117393676427264>, (son erişim: 22. Januar 2020).
- „Agatha Christie.“ (t.y.). *Ekşi Sözlük*. bkz. <https://eksisozluk.com/agatha-christie--38058>, (son erişim: 20. Januar 2020).
- „Altın Kitaplar.“ (t.y.). *Ekşi Sözlük*. bkz. <https://eksisozluk.com/altin-kitaplar--73797?p=1>, (son erişim: 6. Januar 2020).
- „Altın Kitaplar.“ (t.y.). *Ekşi Sözlük*. <<https://eksisozluk.com/altin-kitaplar--73797?p=2>> (son erişim: 6. Januar 2020).

- „Altın Kitaplar.“ (t.y.). *Ekşi Sözlük*. bkz.: <https://eksisozluk.com/altin-kitaplar--73797?p=3>, (son erişim: 6. Januar 2020).
- „Altın Kitaplar.“ (t.y.). *Ekşi Sözlük*. bkz.: <https://eksisozluk.com/altin-kitaplar--73797?p=4>, (son erişim: 6. Januar 2020).
- „Altın Kitaplar.“ (t.y.). *Ekşi Sözlük*. bkz.: <https://eksisozluk.com/altin-kitaplar--73797?p=5>, (son erişim: 6. Januar 2020).
- „Altın Kitaplar.“ (t.y.). *Ekşi Sözlük*. bkz.: <https://eksisozluk.com/altin-kitaplar--73797?p=6>, (son erişim: 6. Januar 2020).
- „Altın Kitaplar.“ (t.y.). *Ekşi Sözlük*. bkz.: <https://eksisozluk.com/altin-kitaplar--73797?p=7>, (son erişim: 6. Januar 2020).
- Biblio (t.y.). „Eksik Christie Odası.“ [Blog]. Bkz.: <http://bibliofk.blogspot.com/p/eksik-christie-odasi.html>, (son erişim: 25. Januar 2020).
- „Çeviri Derneği 2014 Çeviri Ödülleri Veriliyor“ (2014). *cevbir.org*. bkz.: <http://ceviribilim.com/?p=6809>, (son erişim: 11. November 2019).
- Çınar, Sayım (2015). „Bir Gelenek Altın Kitaplar.“ *Gazeteciler*. 15. April 2019. Bkz.: <https://www.gazeteciler.com/haber/bir-gelenek-altin-kitaplar/244253>, (son erişim: 29. Dezember 2019).
- „Displaying 37 results for “you only live twice”.“ (t.y.). *Search IMDb*. Bkz.: https://www.imdb.com/find?q=you%20only%20live%20twice&s=tt&ttype=ft&ref_=fn_ft, (son erişim: 24. Dezember 2019).
- dydem [cayvesempati]. (31. Juli 2019). „Gönül Suveren’in caninin istediği yerleri kesip ekstra bilinmezlik kattığı Agatha Christie çevirileri.“ [Tweet]. *Twitter*. bkz.: <https://twitter.com/cayvesempati/status/1156598827475976193>, (son erişim: 15. Januar 2020).
- „Gönül Suveren.“ (t.y.). *Ekşi Sözlük*. bkz.: <https://eksisozluk.com/altin-kitaplar--73797?p=1>, (son erişim: 15. Januar 2020).
- „Gönül Suveren.“ (t.y.). *Ekşi Sözlük*. bkz.: <https://eksisozluk.com/altin-kitaplar--73797?p=2>, (son erişim: 15. Januar 2020).
- „Gülten Suveren.“ (t.y.). *Ekşi Sözlük*. bkz.: <https://eksisozluk.com/gulten-suveren--783857>, (son erişim: 22. Januar 2020).
- „Gönül Suveren öldü.“ (2008). *Milliyet*. 11. Februar 2008. bkz.: <https://www.milliyet.com.tr/kultur-sanat/gonul-suveren-oldu-535872> (son erişim: 11 Kasım 2019).
- İleri, Selim (10. Eylül 2017). „Mişima okumak...“ *Hürriyet*. bkz. <https://www.hurriyet.com.tr/kitap-sanat/misima-okumak-40640701>, (son erişim: 10 Ocak 2020).
- Joko, Jokond [jokond]. (19. Juni 2019). „Christie hayranlarının çoğu için Gülten Suveren çevirileri kötü tecrübedir...“ [Tweet]. *Twitter*. bkz. <https://twitter.com/jokond/status/1141287610029084672>, (son erişim: 22 Ocak 2020).
- Karakuş, Damla (4 Aralık 2019). „60. yılı şerefine Altın Kitaplar Söyleşi.“ *En Son Haber*. bkz.: <https://www.ensonhaber.com/kitap/60-yili-serefine-altin-kitaplar-soylesisi>, (son erişim: 29 Aralık 2019).

- „Karanlıkta Ayak Sesleri - It Walks By Night .“ (o.J.). *John Dickson Carr*. bkz.
https://carterdicksoncom.tr.gg/KARANLIKTA-AYAK-SESLERI_IT-WALKS-BY-NIGHT.htm,
(son erişim: 22. Ocak 2020).
- „Kurumsal.“ (tarih yok). *Altın Kitaplar*. bkz.: <https://www.altinkitaplar.com.tr/kurumsal/>, (son erişim: 27. Aralık 2019).
- Miss Judy Abbott (8. Dezenber 2010). „Birimiz Hepimiz, Hepimiz Birimiz İçin“ [Blog]. *Hakiki Muhabbet: Real Fiesta Ahalisi ile Hayatın Bilgisi* bkz.:
<http://hakikimuhabbet.blogspot.com/2010/12/birimiz-hepimiz-hepimiz-birimiz-icin.html>,
(son erişim: 22. Januar 2020).
- Motosikletli Kız [defneucar]. (27. September 2014). „Gönül Suveren diye pek kıymetsiz bir çevirmen çevirmiş Agatha Christie hatrına okuyorum...“ [Tweet]. *Twitter*. bkz.:
<https://twitter.com/defneucar/status/515646653085548546>, (son erişim: 20. Januar 2020).
- „Stephen King Kitaplığı.“ (t.y.). *Kayıp Rıhtım*. Bkz.: <https://forum.kayiprihtim.com/t/stephen-king-kitapligi/3962/452>, (son erişim: 20. Januar 2020).
- Şahin, İlker [hurufunharfleri]. (16. Oktober 2018). „Çocukluğumda bütün kitapları “Gülten Suveren” çeviriyor zannederdim.“ [Tweet]. *Twitter*.
<https://twitter.com/hurufunharfleri/status/1052117393676427264>, (son erişim: 22. Januar 2020).
- Tamer, Ülkü (2003). „Agatha Christie’yi Katledenlerden Biri Bendim.“ *Milliyet* 28. Eylül 2003. Bkz.:
<http://www.milliyet.com.tr/2003/09/28/pazar/yazulku.html>, (son erişim: 11 Januar 2020).
- Üster, Celal (2003). „Agatha Christie Cinayeti.“ *Radikal Kitap* 22. August 2019. Bkz.:
<http://www.radikal.com.tr/kitap/yeryuzu-kitapligi-855199/>, (son erişim: 8 Januar 2020).
- „Yaşayan Edebiyat 4.Bölüm.“ (tarih yok). *Trt Arşiv*. bkz. <http://www.trtarsiv.com/program/yasayan-edebiyat/yasayan-edebiyat-4bolum-118704>, (20. Dezenber 2019).
- „Yeniden Baskısı Yapılar/Yapılacak Kitaplar.“ (2018). *Ukitap*. bkz.:
<http://www.ukitap.com/meydan/oku/2667/58/>, (son erişim: 20 Januar 2020).
- „Yıldız Romanlar İftiharla Takdim Eder“ (7 Mayıs 1962). *Milliyet*. bkz.:
<http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Ara.aspx?araKelime=g%C3%B6n%C3%BCl%20suveren&isAdv=false>, (son erişim: 8. Januar 2020).

BATI

EDEBİYATINDA AKIMLAR

editör
OKTAY YİVLİ

HATİCE FIRAT
YASEMİN MUMCU
OKTAY YİVLİ
OĞUZHAN KARABURGU
BERNA AKYÜZ SİZGEN
NİLÜFER İLHAN

ÜMMÜHAN TOPÇU
SEFA YÜCE
HANİFİ ASLAN
METİN AKYÜZ
MEHMET SÜMER
YAKUP ÖZTÜRK

Prof. Dr. Önder Göçgün

TİYATRO DENEN HAYAT SAHNESİ

PROF. DR. ÖNDER GÖÇGÜN

Türk Tasavvuf Şiiri

AÇIKLAMALI VE YORUMLU ÖRNEKLERLE

MODERN TÜRK EDEBİYATI

editör
OKTAY YİVLİ

MUHARREM DAYANÇ
OKTAY YİVLİ
MACİT BALIK
MAHMUT BABACAN
SEVİM ŞERMET

YASEMİN MUMCU
BEDİA KOÇAKOĞLU
NİLÜFER İLHAN
MAKSUT YİĞİTBAŞ
SELAMİ ALAN

